

บทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง ศาสนาและสงคราม

Religion and war

พระครูชัยพัฒน์นทธร (สุนทรโร/น้ำแก้ว)

Phrakhruchayapattanathorn (sundaro/namkaew)

ผู้เขียน: พินิจ รัตนกุล

จำนวนหน้า: 104 หน้า

ปีที่พิมพ์: 2555

ครั้งที่พิมพ์: 1

สถานที่พิมพ์: อิงค์ ปิยอนต์

บทคัดย่อ

หนังสือเรื่อง “ศาสนาและสงคราม” แบ่งเนื้อหาของหนังสือออกเป็นตอนๆ โดยกล่าวถึงศาสนาหลักของโลกจำนวน 4 ศาสนา ได้แก่ 1 ศาสนาพุทธ 2 ศาสนายูดาห์ 3 ศาสนาคริสต์ 4 ศาสนาอิสลาม และสุดท้ายกล่าวถึงหนทางสู่สันติภาพ จุดมุ่งหมายของหนังสือเล่มนี้เพื่อช่วยให้ผู้ที่สนใจศาสนาเข้าใจจุดยืนของศาสนาในเรื่องสงคราม และสันติภาพ รวมถึงวิธีการที่ศาสนิกชนจะใช้ในการหาคำตอบที่เราเห็นว่าสงครามครูเสดในยุโรปยุคกลางระหว่างชาวอิสลามกับชาวคริสเตียน และสงครามระหว่างชาวคริสต์ทั้งสองนิกายว่าศาสนาใช้สงครามขยายอาณาจักร หรือว่าสงครามใช้ศาสนาทำให้ความรุนแรงกลายเป็นความชอบธรรมโดยอ้างหลักการทางศาสนาแก่น

Abstract

Story book “Religion and War” divide the contents of the book into sections. It mentions four major world religions: 1 Buddhism, 2 Judaism, 3 Christianity, 4 Islam, and finally, the road to peace. The aim of this book is to help religious enthusiasts understand the position of religion on war and peace. As well as the methods that the sacraments would use to find out, we saw that the medieval European Crusades

between Islam and Christians would And war between the two Christian denominations that religion uses war to expand the Church Or does war use religion to justify violence based on religious principles.

ส่วนนำ

รองศาสตราจารย์ ดร.พินิจ รัตนกุล นับว่าท่านเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งในด้านการศึกษาเกี่ยวกับภาควิชาศาสนาเปรียบเทียบเพราะท่านเป็นผู้ก่อตั้งภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ท่านจบการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาปรัชญา จากมหาวิทยาลัยเยล สหรัฐอเมริกา และท่านได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล หนังสือ เรื่อง “ศาสนาและสงคราม” ตามข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ ริงค์ บีคอนด์ บุ๊คส์ เมื่อปี พ.ศ.2555 มีจำนวน 104 หน้า จำหน่าย ราคา 140 บาท

หนังสือเรื่อง “ศาสนาและสงคราม” แบ่งเนื้อหาของหนังสือออกเป็นตอนๆ โดยกล่าวถึงศาสนาหลักของโลกจำนวน 4 ศาสนา ได้แก่ 1 ศาสนาพุทธ 2 ศาสนายูดาห์ 3 ศาสนาคริสต์ 4 ศาสนาอิสลาม และสุดท้ายกล่าวถึงหนทางสู่สันติภาพ

จุดมุ่งหมายของหนังสือเล่มนี้เพื่อช่วยให้ผู้ที่สนใจศาสนาเข้าใจจุดยืนของศาสนาในเรื่องสงครามและสันติภาพ รวมถึงวิธีการที่ศาสนิกชนจะใช้ในการหาคำตอบที่เราเห็นว่าสงครามครูเสดในยุโรปยุคกลางระหว่างชาวอิสลามกับชาวคริสเตียน และสงครามระหว่างชาวคริสต์ทั้งสองนิกายว่าศาสนาใช้สงครามขยายอาณาจักร หรือว่าสงครามใช้ศาสนาทำให้ความรุนแรงกลายเป็นความชอบธรรมโดยอ้างหลักการทางศาสนากันแน่

ส่วนเนื้อ

หนังสือเรื่อง “ศาสนาและสงคราม” ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บรรณาธิการ

ในส่วนบรรณาธิการนี้ ทางสำนักพิมพ์ได้กล่าวถึงประวัติย่อของรองศาสตราจารย์ ดร.พินิจ รัตนกุล ผู้เขียน และความภาคภูมิใจที่มีโอกาสได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้

ส่วนที่ 2 คำนำ

ผู้เขียนได้อธิบายถึงความสำคัญของศาสนาตลอดถึงการตั้งคำถามว่าแต่ละศาสนามีจุดมุ่งหมายอย่างไร มีคุณคามีประโยชน์ต่อมนุษยชาติอย่างไร ศาสนาเป็นสาเหตุของการเกิดสงครามหรือสงครามเป็นเหตุแห่งการเกิดศาสนา และผู้เขียนยังบอกอีกว่ามีคำตอบดังกล่าวอยู่ในหนังสือเล่มนี้

ส่วนที่ 3 ศาสนาหลัก 4 ศาสนา และเส้นทางสู่สันติภาพ

ผู้เขียนยกเอาศาสนาหลักมาเขียนอธิบายไว้ในหนังสือเล่มนี้ จำนวน 4 ศาสนา ซึ่งในแต่ละศาสนาก็มีที่กำเนิดในดินแดนที่แตกต่างกัน มีหลักการ วิธีการแตกต่างกันและศาสนาทุกศาสนาเกิดขึ้น

ท่ามกลางความคิดที่ขัดแย้งกัน ทั้งเรื่องเชื้อชาติ หลักคิด อุดมการณ์ และวรรณะของกลุ่มคนในถิ่นนั้นๆ และสุดท้ายได้นำเสนอเส้นทางสู่สันติภาพเอาไว้ในตอนท้ายของหนังสืออีกด้วย

3.1 ศาสนาพุทธ

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นมาได้เพราะความเมตตากรุณาของพระพุทธรเจ้า ที่ทรงนำความรู้จากการตรัสรู้มาสอน เพื่อช่วยเหลือมนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลายให้พ้นทุกข์และมีความสุขตลอดระยะเวลายาวนานถึง 45 ปี พระพุทธเจ้าเสด็จไปสอนคนทุกประเภททั่วประเทศอินเดียที่กว้างใหญ่ไพศาล

คำสอนของพระพุทธองค์ช่วยให้คนจำนวนมากสามารถพัฒนาตนจากการเป็น “ปุถุชน” มาเป็น “อริยบุคคล” และบรรลุโมกขธรรมได้ในที่สุดความเมตตาของพระพุทธศาสนามีคุณค่าต่อมนุษยชาติอย่างใหญ่หลวง สามารถขัดเกลาคติใจของคนที่เคยเป็นคนแข็งกระด้างให้อ่อนโยนลงได้ ดังเช่นที่เคยเปลี่ยน พระทัยของพระจักรพรรดิอโศกมหาราช ผู้เคยเป็นกษัตริย์กระหายสงครามจนเลือดท่วมท้องช้าง ให้เปลี่ยนเป็นพระจักรพรรดินักบุญผู้อุปถัมภ์พุทธศาสนา และวางพระแสงดาบโดยเด็ดขาด พร้อมทั้งทรงอุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนแต่อย่างเดียว เมื่อพุทธศาสนาย้ายไปยังดินแดนมองโกเลียและทิเบตทางเหนือของประเทศจีน ซึ่งเป็นที่อยู่ของชนชาตินักรบ คำสอนเรื่องความเมตตากรุณาสามารถทำให้หัวหน้าเผ่านักรบทั้งหลายวางดาบหันหน้ามาเจรจากันโดยสันติวิธีแทน พวกไซโยต และพวกคัลที่เป็นชาวมองโกลซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนเลยทิเบตไป และเป็นเชื้อสายของจักรพรรดินักรบเจงกิสข่าน ที่เกรียงไกรจะกลับกลายเป็นเผ่าที่รักสงบไปได้ เพราะอิทธิพลของพุทธศาสนาในคริสต์ศตวรรษที่ 13 กุบไลข่าน จักรพรรดิที่ยิ่งใหญ่ของจีนได้ใช้กุสโลบายส่งเสริมพุทธศาสนาในทิเบตเป็นเรื่องกีดกันความเกลียดชัง และความรุนแรงที่ชาวทิเบตมีต่อชาวจีนผู้ยึดครองต่อมาไม่นานในประเทศจีนเมื่อพุทธศาสนาเผยแผ่ไปถึง ปรากฏว่ามีนายทหารคนสำคัญของจีนหลายคนพากันลาออกจากราชการเพื่อหลีกเลี่ยงการทำสงครามรบพุ่งฆ่าฟันผู้คน จนกระทั่งนายพลผู้บังคับบัญชาถึงกับกล่าวว่า ถ้าหากขึ้นปล่อยให้ทหาร นับถือศาสนาพุทธหมดก็จะไม่เหลือทหารอยู่ในกองทัพเลย ดังนั้นจึงดำเนินนโยบายส่งเสริมลัทธิชาตินิยมด้วยการบูชาชาติให้สูงและเด่นกว่าพุทธศาสนา ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ ในประวัติศาสตร์อันยาวนานของพุทธศาสนาไม่ปรากฏว่ามีการรบราฆ่าฟันกันระหว่างชาวพุทธด้วยกันมีอยู่หลายครั้ง เช่น สงครามระหว่างไทยกับพม่า

ทุกครั้งสงครามมักเกิดจากสาเหตุทางการเมืองและเศรษฐกิจ ไม่ได้มีศาสนาเป็นประเด็นหลัก เราควรต้องยอมรับว่า ในประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนา การนำศาสนามาใช้เป็นสาเหตุของสงครามมีอยู่บ้าง เช่นในกรณีของประเทศศรีลังกา สมัยพระเจ้าแผ่นดิน ชื่อทุชคามินีที่เป็นชาวพุทธ พระองค์ทรงทำสงครามสู้รบกับศัตรูต่างศาสนาเพื่อป้องกันประเทศ ในสงครามนี้มีพระสงฆ์ที่สึกออกมาร่วมเป็นทหารด้วยจำนวนมาก เพื่อต้องการป้องกันพุทธศาสนาไม่ให้ถูกทำลาย เหตุการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าถึงแม้ว่าพุทธศาสนาจะไม่ได้ส่งเสริมสงครามเลย แต่เนื่องด้วยพุทธศาสนาต้องอยู่ร่วมโลกกับผู้นิยมสงครามจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนายังถือว่าวิธีการใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา หลักจริยธรรมของศาสนาพุทธที่พระพุทธเจ้าทรงสอนและทรงนำมาใช้เป็นตัวอย่างคือการต่อสู้กับความชั่วด้วยความดี และต่อสู้กับความรุนแรงด้วยความไม่รุนแรง เพราะความรุนแรงย่อมทำให้เกิดความรุนแรงตามมา เป็นปฏิกิริยาลูกโซ่ ชาวพุทธจำนวนมากในปัจจุบันยังนิยมนำหลักจริยธรรมนี้มาใช้เป็นรากฐานของการต่อต้านความชั่วร้ายด้วยสันติวิธี เช่น กรณีที่ชาวพุทธทั่วโลกประท้วงรัฐบาลตาลีบันที่ทำลายพระพุทธรูปใหญ่ที่สุดในโลกและเก่าแก่หลายพันปี การประท้วงดังกล่าวทำไปด้วยความเมตตาต่อรัฐบาลตาลีบันที่หลงผิดจนกล้าทำลายสิ่งที่เคารพบูชาของชาวพุทธทั่วโลก การประท้วงนี้ไม่ได้เกิดจากความเกลียดชัง หรือความเคียดแค้น ดังนั้น จึงไม่มีความรุนแรงแม้แต่น้อยเกิดขึ้น เช่น ไม่มีการเผาหุ่นของผู้นำตาลีบัน หรือแม้แต่การกล่าวคำพรุสวาทก็ไม่มี พุทธศาสนิกชนบางคนเข้าใจว่า การทำร้ายตนเองด้วยวิธีการต่างๆ รวมทั้งการฆ่าตัวตายเป็นวิธีการต่อสู้ด้วยสันติวิธีอย่างหนึ่ง

แต่เมื่อกล่าวถึงการประท้วงรัฐบาลโง-ดิน-เดียม ของชาวพุทธนิกายมหายานในเวียดนาม ในปี พ.ศ. 2506 พระสงฆ์ชาวเวียดนามชื่อ ทิช-วัน-ดุก และพระสงฆ์อีกหลายรูปเผาตัวเองตายท่ามกลางพระสงฆ์ทั้งหลายที่มองดูด้วยความสงบ นักวิชาการพุทธศาสนาบางคน เช่น พระสงฆ์ชาวเวียดนามคือ ท่านติช-นัท-ฮันห์ อธิบายความตายของพระสงฆ์ทิช-วัน-ดุก ว่าเป็นการต่อต้านรัฐบาลด้วยสันติวิธี และไม่ใช่เป็นการทำผิดศีลข้อแรกเหมือนกรณีอัตวินิบาตกรรมทั่วไป เพราะมีเจตนาที่แตกต่างกัน แต่การกระทำของพระสงฆ์ทิช-วัน-ดุก เกิดจากความเมตตาเป็นหลักคือ ความต้องการช่วยเหลือให้ชาวเวียดนามได้รับความยุติธรรม และมีเสรีภาพ ไม่ต้องตกอยู่ใต้อำนาจของรัฐบาลทรราชที่กดขี่ทำลายเสรีภาพของประชาชน

ในประเทศเกาหลีพระสงฆ์จำนวนมากนับพันร่วมต่อสู้กับศัตรูที่รุกรานประเทศหลายครั้งหลายครา เช่น สู้รบต่อต้านพวกมองโกลในศตวรรษที่ 14 ทหารญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 16 พวกเจิร์ทเซอร์ในศตวรรษที่ 17 และพวกแมนจูในศตวรรษที่ 17 ในประเทศจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง พระสงฆ์เข้าร่วมสู้รบกับพวกมองโกลที่รุกรานประเทศนอกจากนั้น ในประเทศญี่ปุ่นสมัยโชกุนเป็นใหญ่ พระสงฆ์นิกายเซนมีส่วนช่วยฝึกนักรบซามูไรให้มีจิตใจแน่วแน่เป็นหนึ่งในและไม่หวาดกลัวความตาย ตัวอย่างต่างๆ เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า คำสอนของนิกายมหายานที่มีการใช้ความรุนแรงเพื่อประโยชน์ที่สูงส่ง แต่ในขณะเดียวกันก็เน้นความสำคัญของการมีความเมตตาต่อศัตรูด้วย

พระสงฆ์นิกายเถรวาทนิยมใช้การแผ่เมตตาเป็นวิธีสำคัญในการสู้กับศัตรู เหมือนกับที่พระพุทธเจ้าทรงสยบช้างนาฬาคีรีที่พระเทวทัตส่งมาทำร้ายพระองค์ด้วยอำนาจความเมตตา

3.2 ศาสนาศาสนาฮินดู

ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ดูเหมือนจะไม่มีชนชาติใดที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากลำบากแสนสาหัสเท่ากับชาวยิว (หรือชาวฮิบรู หรือชาวอิสราเอล) เริ่มตั้งแต่เป็นทาสในอียิปต์เป็นเวลา 400 ปี มีชีวิตร่อนเร่อยู่เกือบตลอดเวลาในทะเลทรายเป็นเวลา 40 ปี ก่อนที่จะมีดินแดนอาระเบีย เพื่อความอยู่รอดของชนชาติยิว หลังจากอาณัติของตอนที่เคยเจริญรุ่งเรืองในสมัยกษัตริย์

เดวิดและโซโลมอนล่มสลายลงในปี 546 ก่อนคริสตกาล ชาวยิวต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของชนชาติต่างๆ ที่ผลัดกันมา ยึดครองกรุงเยรูซาเลมและดินแดนปาเลสไตน์ เริ่มจากพวกอัสซีเรียน บาบิโลเนียน และเปอร์เซีย ไปจนถึงพวกกรีกและโรมัน สงครามทำให้ชาวยิวแ่ก่เกิดมาเป็นชนชาติเดียวกันก็ ตามต้องอยู่ห่างไกลกัน ต้องแตกกระจัดกระจายไปตั้งหลักแหล่งในดินแดนต่างๆ ทั่วทวีปยุโรป ในสมัย กลางเกิดสงครามครูเสดที่เป็นการรบระหว่างชาวมุสลิมและชาวคริสเตียน ชาวยิวผู้บริสุทธิ์จำนวนมาก หลายล้านคนถูกทำทารุณกรรมอย่างอเนกอนาถ และตลอดระยะเวลา 600 ปี ที่คริสตจักรมีอำนาจ ยิ่งใหญ่ในยุโรป ชาวยิวจำนวนมากถูกคริสตจักรกวาดล้างด้วยการถูกนำตัวขึ้นศาลศาสนา และลงโทษ เฆ่่าทั้งเป็นในสมัยปัจจุบันชะตากรรมร้ายแรงที่สุดของชาวยิวเกิดขึ้นในสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ชาวยิว จำนวน 6 ล้าน ถูกทหารนาซีฆ่าตายตามนโยบายเชิดชูเผ่าอารยันของฮิตเลอร์

ศาสนายูดาายมีศูนย์กลางที่พระเจ้า หรือที่เรียกว่า พระยะห์เวห์ (ไม่ใช่ “พระยะโฮวา” ที่กล่าว ไว้ในหนังสือหลายเล่ม ในภาษาฮีบรู คำว่า “ยะห์เวห์” หมายถึง ผู้สร้าง) ซึ่งชาวยิวยึดถือเป็นสรณะ มาตั้งแต่สมัยอับราฮัม บรรพบุรุษแรกของตน ตามประวัติศาสตร์ของชนชาติยิว และของศาสนายูดาายมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างแน่นสนิห

คัมภีร์โตราของศาสนายูดาาย หรือที่เรียกว่า พันธสัญญา ที่รวมอยู่ในคัมภีร์ไบเบิลของศาสนา คริสต์ เล่าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ดังกล่าวอย่างละเอียด เริ่มตั้งแต่สมัยที่ชาวยิวยังเป็นชนเผ่าเร่รอน มี อับราฮัมเป็นหัวหน้า เมื่อตกเป็นทาสในอียิปต์โมเสสเป็นผู้มาปลดปล่อยและนำออกจากอียิปต์ จน มาถึงสมัยที่ชาวยิวยรวมตัวกันจัดตั้งอาณาจักรของตนขึ้นในดินแดนปาเลสไตน์ มีกรุงเยรูซาเลมเป็น เมืองหลวง และสมัยที่มหาวิหารเป็นศาสนสถานสำคัญของศาสนายูดาายถูกทำลายถึง 2 ครั้ง และ ชาวยิวแตกแยกกระจัดกระจายไปตามดินแดนต่างๆ หลังจากการล่มสลายของอาณาจักรนั้น

พระเจ้าของชาวยิวที่ปรากฏในคัมภีร์โตรา เป็นพระเจ้าแห่งความรัก และถึงแม้ว่าพระองค์จะ ไม่ทรงเห็นด้วยกับการกระทำทุกอย่างของชาวยิว แต่พระองค์ก็ไม่ได้ทรงทอดทิ้งชาวยิวให้อยู่ตาม ลำพัง เช่น ทรงส่งศาสนทูต (นะวี) ต่างๆ มาเตือนชาวยิวไม่ให้หลงผิดหลายครั้งหลายคราว แต่เมื่อ ไม่ได้รับการตอบสนอง พระองค์จึงทรงลงโทษชาวยิวผู้ละเมิดบัญญัติต่างๆ ด้วยความรัก การลงโทษ ของพระองค์เป็นการสอนมากกว่าอย่างอื่น เช่นเดียวกับการที่บิดา/มารดาลงโทษบุตร เพราะมีเจตนา ที่จะสอนลูกให้เป็นคนดี จะได้มีชีวิตเจริญก้าวหน้าต่อไป

คัมภีร์โตราที่มีทั้งคำสอนที่สนับสนุนและที่ต่อต้านสงครามแต่สาระสำคัญที่สุดของคำสอนใน คัมภีร์นี้คือ สอนไม่ให้มนุษย์ใช้ความรุนแรงหรือสงครามแก้ไขปัญหาด่างๆ เพราะถือว่าอาวุธสร้างได้ แต่สงคราม และสิ่งเดียวที่สงครามนำมาให้แก่มนุษย์คือ ความหายนะของทั้งสองฝ่ายที่สู้รบกัน เช่น ที่ พูดกันว่าในสงครามไม่มีผู้ชนะ มีแต่ผู้แพ้เท่านั้น

การที่โมเสสสามารถนำชาวยิวออกจากอียิปต์และข้ามทะเลแดงมาได้นั้น เป็นเพราะฤทธิ์อานุ ภาพของพระเจ้า ไม่ใช่เพราะโมเสสมีอาวุธหรือกำลังทหารเหนือฟาโรห์ การที่โจชัวผู้นำชาวยิวต่อจาก

โมเสส สามารถยึดครองดินแดนปาเลสไตน์จากเผ่าทั้ง 7 ได้ ไม่ใช่เพราะโจชัวมีกองทัพที่เข้มแข็ง แต่เพราะฤทธิ์อำนาจของพระเจ้าเช่นกัน

ดังนั้น ศาสนายูดายจึงสอนให้ชาวยิวยึดมั่นในพระเจ้ามากกว่าอาวุธหรือกำลังทหาร บรรดาศาสนทูตต่างๆ ที่พระเจ้าทรงส่งมา เช่น อีไลยาห์ และอามอส ต่างเตือนชาวยิวไม่ให้หลงผิดเชื่อว่าอาวุธเท่านั้นที่สามารถสร้างความปลอดภัยและความมั่นคงให้แก่ชีวิตได้ การสร้างสันติภาพให้มีอยู่ในมวลมนุษยย์เป็นคำสอนสำคัญที่สุดของศาสนายูดาย และสะท้อนให้เห็นง่ายๆ ในคำทักทายของชาวยิวว่า ชาลอม (สันติภาพ) และในความหมายของเจรูซาเล็ม ในภาษาฮีบรู (ภาษาดั้งเดิมของชาวยิว) เจรูซาเล็มหมายถึง นครแห่งสันติภาพ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสถานที่ที่พระเจ้านั้นมีพระประสงค์จะให้ป็นสวรรค์ในโลก ที่ชาวยิวและชนเผ่าต่างๆ ที่สืบเชื้อสายมาจากอับราฮัมอยู่กันด้วยสันติสุขฉันทันที และไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อกันเลย

ศาสนายูดายไม่ได้ให้ความสำคัญกับสันติภาพในจิตใจมากเท่ากับสันติภาพของโลก เพราะถือว่าสันติภาพเป็นสัญลักษณ์สำคัญของโลกที่พระเจ้าทรงสร้างขึ้นมาให้มนุษย์ดูแลปกป้องรักษา ดังนั้น ถ้าหากไม่มีสันติภาพของโลกเราคงจะต้องโทษตัวเองที่ไม่รักษาสันติภาพที่ได้รับจากพระเจ้าให้อยู่ในสภาพที่ดี สันติภาพจะมีอยู่ได้ต้องมีความยุติธรรมเป็นพื้นฐาน เช่นเดียวกับความรักและความยุติธรรมที่แยกออกจากกันไม่ได้

อาจสรุปได้ว่า ศาสนายูดายเป็นศาสนาของชาวยิวศาสนาที่มีความสัมพันธ์สืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษคนแรกของชาวยิว และถึงแม้ว่าประวัติศาสตร์ของชาวยิว จะเป็นประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ดิ้นรนให้มีชีวิตรอดอยู่ได้ท่ามกลางศัตรู แต่พระเจ้าของชาวยิวกลับมีลักษณะตรงข้ามกับสภาพชีวิตของชาวยิว กล่าวคือ แทนที่จะเป็นพระเจ้าแห่งสงครามเหมือนพระเจ้าของชนเผ่าต่างๆ ในสมัยโบราณ แต่กลับเป็นพระเจ้าแห่งความรัก พระเจ้าแห่งสันติภาพ และพระเจ้าแห่งความยุติธรรม

3.3 ศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์ได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งความรัก คำสอนสำคัญที่สุดในศาสนาคริสต์คือ คำสอนเกี่ยวกับความรัก พระเจ้าทรงส่งพระบุตรของพระองค์มาเกิดเป็นพระเยซู เพราะมีประสงค์จะช่วยเหลือมวลมนุษยย์ให้พ้นทุกข์ และมีโอกาสมีชีวิตนิรันดร์ ความรักที่พระเยซูทรงมีต่อมนุษย์มีลักษณะเช่นเดียวกันกับความรักของพระเจ้าคือ เป็นความรักที่มุ่งถึงความสุขของมนุษย์เป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการที่พระเยซูทรงยอมถูกตรึงกางเขนเพื่อไถ่บาปให้แก่มนุษย์ทั้งปวง รูปไม้กางเขน หรือรูปพระเยซูถูกตรึงกางเขน จึงเป็นสัญลักษณ์สำคัญของศาสนาคริสต์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของความรักในคริสต์ศาสนา ที่ประกอบไปด้วยการยอมทนทุกข์ทรมานเพื่อประโยชน์และความสุขของผู้อื่น การยอมเสียสละชีวิตเพื่อให้ผู้อื่นมีชีวิตอยู่ได้ การให้อภัยแก่ศัตรูผู้มั่งร้าย และการหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบและทุกกรณี ชีวิตของพระเยซูเป็นแบบฉบับของความรักที่กล่าวมา พระเยซูทรงกล่าวเสมอว่า พระองค์ไม่ได้เกิดมาเพื่อที่จะช่วยเหลือคนดีเท่านั้น แต่เพื่อที่จะช่วยเหลือคนจนและคนชั่วหรือคนบาปเป็นสำคัญ

เมื่อตอนที่พระองค์อยู่เกษมเน และพวกนักบวชส่งคนมาจับพระองค์ไปดำเนินคดี พระเยซูยังห้ามสาวกที่ห้อมล้อมพระองค์และที่ชักดาบจะต่อสู้ป้องกันพระองค์ ไม่ให้ต่อสู้ ใดๆ ที่มีทางที่จะชนะได้ เพราะไม่ต้องการที่จะให้มีการฆ่าฟันกันเกิดขึ้น เพราะพระองค์เป็นต้นเหตุ และตระหนักดีว่า ความรุนแรงย่อมนำไปสู่ความรุนแรงมากขึ้น หรือแม้แต่การต่อสู้เพื่อป้องกันตนเองก็ไม่อนุญาต พระเยซูสอนเสมอว่า ผู้ใดใช้อาวุธกับผู้อื่น ผู้นั้นจะต้องตายด้วยคมอาวุธเช่นกัน นอกจากนั้น ก่อนที่จะสิ้นพระชนม์บนไม้กางเขน พระเยซูยังอ้อนวอนพระเจ้าให้ ให้อภัยไม่ถือโทษทหารโรมันที่ตรึงพระองค์บนไม้กางเขน

คริสตจักรในสมัยเริ่มแรก 300 ปี ในสมัยที่จักรวรรดิโรมันเรืองอำนาจครอบครองยุโรป ได้ชื่อว่าเป็นคริสตจักรแห่งความรัก มุ่งสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลกตามคำสอนของพระเยซู ชาวคริสเตียนในสมัยนั้นต้องเผชิญกับความทุกข์ยากลำบากนานาประการ ที่เกิดจากการกวาดล้างสังหารอย่างทารุณ รวมทั้งถูกจับเอาไปต่อสู้กับสิงโตในสนามกีฬาโคลีเซียม

ชาวคริสเตียนจำนวนมากที่ฝืนสืบทอดดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของพระเยซู ต้องสูญเสียชีวิต เพราะไม่ยอมจับอาวุธต่อสู้ทหารโรมัน และไม่ยอมเป็นทหารใช้จักรวรรดิโรมัน ประเพณีที่ไม่นิยมเป็นทหาร และไม่ต้องการมีส่วนร่วมในสงครามของชาวคริสเตียน ในสมัยเริ่มแรกยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะบรรดาชาวคริสเตียนนิกายโรมันโปรเตสแตนต์ หรืออีกหลายนิกาย เช่น แครกเกอร์ เป็นต้น

ในสมัยต่อมาเมื่อศาสนาคริสต์กลายเป็นศาสนาของจักรวรรดิโรมัน ตั้งแต่สมัยพระเจ้าคอนสแตนตินเป็นต้นมา คริสตจักรเริ่มเข้าไปเกี่ยวข้องกับรัฐมากขึ้น มีผลให้ต้องเผชิญกับความรุนแรงในสงครามระหว่างทหารโรมันกับพวกอารยชน เช่น พวกก็อท จากดินแดนที่เป็นประเทศเยอรมนีเป็นต้น

สงครามดังกล่าวมีผลกระทบต่อความมั่นคงของคริสตจักรอยู่ไม่น้อย ถ้าหากคริสตจักรไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับสงครามเลยทำตัวอยู่เหนือปัญหา คริสตจักรก็คงจะอยู่รอดไม่ได้ นักวิชาการศาสนาคริสต์ จึงค้นหาวิธีการที่จะนำคำสอนในศาสนาคริสต์มาใช้เป็นพื้นฐานของการสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับสงครามขึ้นมา เพื่อสนับสนุนสงครามบางรูปแบบที่เป็นการป้องกันประเทศชาติ และ/หรือศาสนาคริสต์ นักวิชาการเหล่านี้บางคนเป็นนักบวช บางคนเป็นฆราวาส พยายามตีความหมายคำเทศน์บนภูเขาของพระเยซูใหม่ เพื่อให้มีที่สำหรับสงครามที่ถูกต้องเป็นธรรมด้วย

บุคคลสำคัญที่บุกเบิกเรื่องนี้ ได้แก่ เซนต์ออกัสติน และเซนต์ทอมมัส อะไควนัส เซนต์ออกัสตินได้นำแนวคิดเกี่ยวกับสงครามชอบธรรม ของนักปราชญ์ชาวโรมันชื่อ จิเซโรโรมันมาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับคำสอนของศาสนาคริสต์ปรากฏอยู่ทั้งในคัมภีร์ใหม่ และคัมภีร์เก่า ในทัศนะของออกัสติน การใช้กำลังต่อสู้ป้องกันคนอ่อนแอไม่ให้ถูกข่มเหงทำร้ายนั้น ไม่ขัดกับคำสอนของพระเยซูที่ต้องการให้ช่วยเหลือคนอ่อนแอ คนด้อยโอกาส และคนจนเป็นสำคัญ

เซนต์ทอมมัส อะไควนัส ขยายความคิดของเซนต์ออกัสตินเกี่ยวกับการป้องกันตนเองออกไปด้วยการเชื่อมโยงความคิดนี้เข้ากับสิทธิของมนุษย์ที่จะป้องกันตนเอง โดยเน้นว่า ถึงแม้การป้องกัน

ตนเองในบางกรณีอาจนำไปสู่การทำลายชีวิตคนอื่นได้ ความคิดดังกล่าวของเซนต์ออกัสติน และเซนต์ทอมมัส อะไควนัส ปูพื้นฐานให้กับนักวิชาการคริสต์ศาสนาในสมัยต่อมา เช่น นักวิชาการชื่อ กราเทียน เดอวิเทอเรียน และซูอาเรส ทำให้สามารถสร้างทฤษฎีเรื่องสงครามชอบธรรมในกรอบของศาสนาคริสต์ขึ้นมา ให้ชาวคริสเตียนเชื่อว่า สงครามป้องกันตนเองและศาสนา ไม่ได้ขัดกับคำสอนในศาสนาคริสต์ที่มีอยู่ในคัมภีร์ทั้งสองเพื่อว่าชาวคริสเตียนจะได้ไม่รู้สึกบาปเมื่อเข้าร่วมในสงครามประเภทนี้ ทฤษฎีของซูอาเรสกำหนดว่า สงครามชอบธรรมจะต้องมีองค์ประกอบดังนี้ คือ

- (1) ประกาศโดยผู้มีอำนาจทางกฎหมาย
- (2) มีสาเหตุที่สูงส่ง เช่น เพื่อสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม/โลก หรือเพื่อคุ้มครองศาสนา
- (3) ผู้ทำสงครามมีเจตนาดี ไม่ได้คิดแค้น หรือต้องการประโยชน์ส่วนตัว
- (4) ใช้อาวุธที่เหมาะสมทำสงคราม ไม่ใช่อาวุธที่มีอนุภาพการทำลายร้ายแรงมหาศาล
- (5) เป็นการทำสงครามต่อศัตรูโดยตรง
- (6) ไม่ทำอันตรายแก่ประชาชนผู้บริสุทธิ์ เช่น เด็กผู้หญิง คนชรา และผู้ไม่เกี่ยวข้องกับสงคราม ด้วยการทำให้บุคคลเหล่านี้สูญเสียสิ่งที่ทดแทนไม่ได้ เช่น ชีวิต
- (7) เป็นวิธีสุดท้าย ไม่มีทางเลือกอื่น
- (8) มีทางประสบความสำเร็จได้

ทฤษฎีนี้ได้รับการยอมรับกันทั่วไปในบรรดานักวิชาการศาสนาคริสต์ ทั้งชาวคาทอลิก และชาวโปรเตสแตนต์ มาติน ลูเธอร์ ผู้มีบทบาทสำคัญในการตั้งนิกายโปรเตสแตนต์ขึ้นมา อธิบายเพิ่มเติมว่า คำสอนของพระเยซูที่ต่อต้านการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบนั้น ไม่ได้ผูกมัดชาวคริสเตียนไม่ให้ทำการสู้รบป้องกันตนเอง เช่นเดียวกับการที่พระเยซูไม่มีครอบครัว และมีอาชีพเป็นช่างไม้ ไม่ได้ผูกมัดให้ชาวคริสเตียนมีชีวิตเช่นนั้น การเป็นทหารจึงไม่ขัดกับคำสอนของพระเยซู เพราะเป็นหน้าที่ของรัฐบาลทางโลกที่จะปกป้องคุ้มครองประชาชน

นักวิชาการสมัยใหม่ชาวเยอรมันในสมัยนาซีชื่อ ดิทริช บอนฮอฟเฟอร์ มีความเห็นเพิ่มเติมว่า ในกรณีที่ความชั่วร้ายมีอำนาจใหญ่หลวงจนสันติวิธีใช้ไม่ได้ สงครามเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ บอนฮอฟเฟอร์ร่วมมือกับฝ่ายต่อต้านฮิตเลอร์ พยายามลอบฆ่าผู้นำนาซีผู้นี้ เพราะถือว่าฮิตเลอร์เป็นคนที่ชั่วร้ายเหนือคนชั่วร้ายทั้งหลายมากมาย จนไม่มีวิธีอื่นใดจะหยุดยั้งฮิตเลอร์ได้นอกจากสงคราม สงครามจะนำสิ่งที่ดีมาแทนสิ่งที่ชั่วร้าย แต่ความพยายามดังกล่าวไม่สำเร็จ บอนฮอฟเฟอร์ถูกจับได้และถูกประหารชีวิต

การที่คริสตจักรให้อภิสิทธิ์มากมายแก่นักรบชาวคริสเตียน เช่น ไม่ต้องเสียภาษีบางประเภท เมื่อทำผิดมีสิทธิ์ได้รับการพิจารณาดีในศาลศาสนา ไม่ใช่ศาลทางโลก และให้ความมั่นใจแก่นักรบเหล่านั้นว่า เมื่อสิ้นชีวิตเพราะสงคราม บาปที่ทำไว้ตลอดชีวิตจะได้รับการยกเว้น และได้ไปสวรรค์นั้น เป็นการตั้งศาสนารับใช้การเมือง และสนับสนุนการฆ่าฟันระหว่างผู้นับถือศาสนาต่างกัน

การที่พระสันตะปาปาไปยุ่งเกี่ยวกับสงครามครูเสด ทำให้มีผู้คนสงสัยถึงบทบาทของพระสันตะปาปาว่า การนำศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงครามครูเสดนั้น มีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด เพราะเห็นว่า การกระทำความผิดขัดกับคำสอนของศาสนาคริสต์ที่เกี่ยวกับความรักโดยสิ้นเชิง และทำให้คริสตจักรไม่เป็นคริสตจักรแห่งสันติภาพอีกต่อไป ดังนั้น การที่คริสตจักรเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงคราม ครูเสด จึงมีผลเสียต่อภาพพจน์ของคริสตจักรเอง

อาจสรุปได้ว่า จุดยืนของคริสตจักรเกี่ยวกับสงครามมีดังนี้ ในระยะแรกนั้นคริสตจักรต่อต้านสงครามตามคำสอนของพระเยซู แต่ต่อมาภายหลังจุดยืนของคริสตจักรเริ่มเปลี่ยนไป เมื่อคริสตจักรเข้าไปเกี่ยวข้องกับรัฐในสมัยกลางของยุโรป คริสตจักรสร้างความคิดเรื่องสงครามครูเสด หรือสงครามศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมา เพื่อระดมชาวคริสเตียนให้มาต่อสู้รบกับชาวมุสลิม โดยอ้างว่าเป็นสงครามเพื่อพระเจ้า

3.4 ศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามถือว่าสันติภาพเป็นของพระเจ้า และการผูกพันเข้าใกล้ชิดกับพระเจ้านำสันติภาพมาสู่มนุษย์ ผู้ที่เอาตัวเองออกห่างจากพระเจ้าจะไม่สันติภาพเหลืออยู่ การทักทายของชาวมุสลิม อัซซะลามุอะลัยกุม หรือ “ขอให้สันติภาพของพระเจ้าจงอยู่กับท่าน” เป็นการเตือนชาวมุสลิมให้นึกถึงพระเจ้าและสันติภาพตลอดเวลา ในสมัยนั้นศัตรูของศาสดามูฮัมหมัดอยู่ในเมืองเมกกะ ศัตรูเหล่านี้เคยกลั่นแกล้ง และทำร้ายพระศาสดามูฮัมหมัดด้วยวิธีการต่างๆ รวมทั้งการวางแผนทำลายชีวิตพระองค์มาก่อน และเคยทำทารุณกรรมแก่ผู้นับถือศาสนาอิสลาม แต่ถึงแม้จะเกลียดชังพระศาสดามากเพียงใด ศัตรูเหล่านั้นก็หันมาขอความช่วยเหลือจากพระศาสดาเมื่อเผชิญกับความอดอยากที่เกิดจากความแห้งแล้งและการขาดแคลนอาหาร เพื่อนของพระศาสดาบางคนแนะนำไม่ให้พระศาสดาให้ความช่วยเหลือดังกล่าว และปล่อยคนเหล่านั้นให้ออดอยากตายไปเอง พระศาสดาทราบดีว่า คนเหล่านี้เป็นคนชั่วที่ทำร้ายพระองค์มาแล้วหลายครั้งในเมืองเมกกะ และจะไม่หยุดยั้งที่จะทำร้ายพระองค์และญาติมิตรของพระองค์ต่อไป แต่พระศาสดาไม่มีความมุ่งร้ายต่อคนเหล่านั้นเลย ถือว่าเป็นการช่วยเหลือคนที่ยากลำบากให้มีชีวิตรอดอยู่ได้ และการป้องกันตลอดถึงการช่วยเหลือไม่ให้มีภัย

ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นในดินแดนที่มีการรบราฆ่าฟันเสมอ ประชาชนต่างๆ ในดินแดนอาระเบียเป็นเผ่าชนกรบ นิยมสงครามและการใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาการขัดแย้งระหว่างเผ่า การเผยแผ่ศาสนาอิสลามของพระศาสดา มีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในดินแดนนี้ ให้ชนเผ่าชนกรบวางอาวุธ และหันมาใช้วิธีการทูตแก้ไขข้อขัดแย้งต่างๆ สำหรับตัวพระศาสดาเป็นผู้ที่มีจิตใจอ่อนโยน รักสงบ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนทุกคน ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ในระยะแรกตอนที่พระศาสดาอยู่ในเมืองเมกกะถูกกลั่นแกล้งและถูกทำร้ายจากศัตรูที่ทำทารุณกรรมแก่ญาติมิตรของพระองค์และผู้นับถือศาสนาอิสลาม แต่ไม่ว่าจะถูกกลั่นแกล้งหรือถูกทำร้ายมากเพียงใด พระศาสดาก็ตั้งมั่นอยู่ในความสุภาพอดทนอดกลั้นตลอดเวลา ไม่ต้องการใช้ความรุนแรง ต่อมาเมื่อพระศาสดาเห็นว่า ศาสนาอิสลามตั้งมั่นเป็นปึกแผ่นพอสมควร และชาวมุสลิมปลอดภัยจากการตามไล่ล่าของศัตรู

พระศาสดาจึงอุทิศชีวิตช่วงสุดท้ายให้กับงานที่ยิ่งใหญ่คือการเปลี่ยนดินแดนอาระเบียที่เต็มไปด้วยสงครามให้เป็นดินแดนแห่งความสงบสุข

พระศาสดาส่งเสริมและสนับสนุนทุกวิถีทางให้ชนเผ่าต่างๆ ที่นิยมสงครามเลิกใช้ความรุนแรงต่อกัน และให้อยู่ร่วมกันฉันพี่น้องได้สำเร็จ จะมีผลให้ดินแดนอาระเบียเป็นดินแดนสงบสุข อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อนในประวัติศาสตร์ จีฮัดหรือที่เข้าใจกันว่าเป็นสงครามศาสนานั้น เป็นคำที่ใช้ครั้งแรกในสมัยการสู้รบระหว่างชาวมุสลิมกับชาวเมกกะที่ต่อต้านพระศาสดา และการเผยแผ่ศาสนาอิสลามถือว่าเป็นสงครามศาสนา เพราะเป็นการสู้รบโดยมีศาสนาเป็นสาเหตุสำคัญ การเลือกศึกษาคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอานบางบริบทเท่านั้นก็เป็นสาเหตุหลักอย่างหนึ่งที่อาจทำให้เข้าใจผิดได้ว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่สนับสนุนสงครามแต่อย่างเดียว และชาวมุสลิมเป็นคนใจคับแคบกระหายสงคราม การที่ชาวมุสลิมบางกลุ่มเลือกคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน ที่ดูเหมือนสนับสนุน ความรุนแรงมาสนับสนุนลัทธิการเมืองที่นิยมความรุนแรงนั้น มีส่วนสำคัญให้เกิดความเข้าใจผิดนี้ ในความหมายดั้งเดิม จีฮัดเป็นการต่อสู้เพื่อเป้าหมายสูงสุด เช่น ต่อสู้เพื่อเอาชนะความชั่วร้ายในจิตใจ ต่อสู้เพื่อให้สังคมมีความยุติธรรมและ/หรือต่อสู้เพื่อเผยแผ่ศาสนาอิสลาม กฎหมายอิสลามซาเรียห์ แบ่งจีฮัดออกเป็น 4 ประเภท ตามที่มาคือ ใจ ลิ้น ปาก และอาวุธ (ดาบ)

จีฮัดประเภทที่หนึ่ง เป็นการต่อสู้กับสิ่งไม่ดีในจิตใจคนแต่ละคน ที่ทำให้ผู้นั้นแยกตัวเองออกจากพระเจ้า เป็นผลให้เป็นคนดื้อรั้นไม่ปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์

ประเภทที่สองและที่สาม เป็นการต่อสู้โดยใช้การพูดและการเขียนเผยแผ่ศาสนาอิสลาม รวมทั้งแก้ไขสิ่งผิดให้ถูกและส่งเสริมความถูกต้องให้เกิดขึ้น

ส่วนจีฮัดประเภทที่สี่ หมายถึง การทำสงครามกับคนนอกศาสนาที่เป็นศัตรูของศาสนาอิสลาม จีฮัดประเภทหลังไม่ได้เป็นเรื่องส่วนตัวของผู้ใด แต่เป็นหน้าที่ร่วมกันของชาวมุสลิม (หรืออุมมา) อัลกุรอานไม่ได้รวมจีฮัดประเภทนี้เข้าเป็นหน้าที่ทางศาสนาของชาวมุสลิมเหมือนกับการละหมาดหรือการถือศีลอด จึงเห็นได้ว่า จีฮัดในศาสนาอิสลามมีลักษณะสำคัญอยู่ 2 อย่างคือ มีทั้งส่วนที่เป็นศาสนาที่เกี่ยวข้องกับจิตใจภายในตัวและส่วนที่เป็นการใช้ความรุนแรงหรือสงครามต่อสู้กับศัตรูภายนอก

ส่วนแรกเป็นเรื่องส่วนตัวของคนแต่ละคน ส่วนที่สองเป็นเรื่องของชุมชน (อุมมา) จีฮัดที่เป็นสงครามกับคนต่างศาสนานั้น ไม่ใช่เป็นการสู้รบเหมือนในสงครามทั่วไป เพราะมีเงื่อนไขหลายประการคือ

- (1) ผู้ประกาศสงครามมีอำนาจตามกฎหมาย เช่นรัฐบาล
- (2) ไม่ฆ่าฟันพลเรือน เซลยสงคราม หรือผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสงคราม
- (3) ไม่ใช่อาวุธที่ทำให้ศัตรูสิ้นชีวิตด้วยความทุกข์ทรมาน
- (4) ไม่ทำลายเมือง/ดินแดนของศัตรูที่แพ้สงคราม รวมทั้งไม่ฆ่าคนพื้นเมือง สัตว์เลี้ยง และไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของเมือง/ดินแดนนั้นเสื่อมโทรม

(5) ไม่ข่มขืนผู้หญิงที่เป็นเชลย เจื่อนไขต่างๆ เหล่านี้มีขึ้นเพื่อให้จีฮัดมีลักษณะแตกต่างจากสงครามทั่วไปที่สร้างความหายนะอย่างใหญ่หลวงให้แก่คู่กรณีและสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นสงครามที่อยู่นอกกรอบจริยธรรม

นักวิชาการศาสนาอิสลามปัจจุบันมีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องจีฮัด บางคนไม่เห็นด้วยกับการที่ชาวมุสลิมจะถือว่าการทำสงครามกับคนไม่นับถือศาสนาอิสลามเป็นภารกิจทางศาสนาของชาวมุสลิมทุกคนเพราะจะทำให้ศาสนาอิสลามเล็กเป็นศาสนาแห่งสันติภาพเช่นที่เคยเป็นมาตั้งแต่ดั้งเดิม

แต่ชาวมุสลิมบางกลุ่มเชื่อว่า จีฮัดหมายรวมถึงสงครามกับชาวมุสลิมด้วยกัน ที่ไม่ได้ดำเนินชีวิตตามคำสอนในศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด และทำตัวให้ตกต่ำราวกับตนไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม การกระทำเช่นนั้นนำความเสื่อมเสียมาสู่ศาสนาอิสลาม โดยนัยนี้จีฮัดจึงหมายถึงการต่อสู้ให้ศาสนาอิสลามบริสุทธิ์ และเพื่อให้สังคมมุสลิมเป็นชุมชนศาสนาอย่างแท้จริงตามคำสอนในศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมเหล่านี้นิยมใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือให้บรรลุอุดมการณ์ของตน นอกจากกลุ่มบินลาตินแล้ว กลุ่มอิสลามิกจีฮัด ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีผู้กล่าวถึงมากเช่นกัน และเชื่อว่าเป็นกลุ่มที่ลอบสังหารอันวาร ชาติต อติตประธานาธิบดีอียิปต์ ซึ่งเป็นผู้ลงนามในสัญญาสันติภาพระหว่างอาหรับกับอิสราเอล ในปี พ.ศ. 2534

การที่อะยา โคลลาห์ โคไมนี ผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวมุสลิมในอิหร่าน สามารถล้มล้างรัฐบาลทางโลกของพระเจ้าซาร์และสร้างรัฐบาลอิสลามขึ้นมาแทนที่ได้นั้น ชาวมุสลิมที่เคร่งครัดศาสนาถือว่าเป็นตัวอย่างความสำเร็จของชาวมุสลิมในการต่อสู้กับวัฒนธรรมตะวันตก

3.5 หนทางสู่สันติภาพ

ศาสนาเกิดขึ้นมาเพื่อช่วยมนุษย์ให้พ้นทุกข์และมีความสุข ดังนั้นจึงมุ่งสอนมนุษย์ให้มีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันในโลกด้วยสันติสุข

สำหรับศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม เอกภาพของมนุษย์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีบรรพบุรุษร่วมกัน และการเป็น “ลูกของพระเจ้า” ด้วยกัน

สำหรับศาสนาพุทธ ความต้องการร่วมกันของมนุษย์ที่จะหนีทุกข์มีสุข และการมีชะตากรรมร่วมกันของมนุษย์คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนกัน เป็นพื้นฐานสำคัญของเอกภาพนี้ ดังนั้น ศาสนาทั้งหลายจึงสร้างชุมชนศาสนาขึ้นมาให้เป็นแบบฉบับของสังคมมนุษย์

ชุมชนศาสนานี้มีชื่อเรียกต่างกัน เช่นเรียกว่า สังฆะ ในพุทธศาสนา ชินากอก ในศาสนาพุทธ คริสต์จักร ในศาสนาคริสต์ และอุมมา ในศาสนาอิสลาม โดยเหตุนี้ชุมชนศาสนาเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของสังคมเพราะต้องอยู่ในโลกต่างยุคต่างสมัย ชุมชนศาสนาจึงต้องประสบกับสิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทายคำสอนในศาสนาอยู่เสมอ ในบรรดาสิ่งท้าทายเหล่านี้ สงครามเป็นสิ่งท้าทายศาสนามากที่สุด นับตั้งแต่หลังจากสมัยศาสนามาจนถึงปัจจุบัน

ในสมัยพุทธกาล ศัตรูที่ประทุษร้ายต่อพระพุทธเจ้า มีเพียงพระเจ้าอชาตศัตรู และพระเทวทัต แต่ไม่มีใครสามารถทำร้ายพระองค์ได้ตามประสงค์ พระพุทธเจ้าทรงสยบช้างดุร้าย ที่พระเจ้าอชาต

ศัตรูทรงส่งมาทำร้ายพระองค์ได้ด้วยความเมตตา และด้วยพระบารมีของพระองค์ พระเทวทัตจึงไม่สามารถทำร้ายพระองค์ได้ร้ายแรงมากไปกว่าเพียงทำให้พระบาทหื้อพระโลหิตสงครามประเภทเดียวที่พระพุทธเจ้าทรงเกี่ยวข้องคือ สงครามระหว่างพระญาติของพระองค์ ที่ต้องการใช้ความรุนแรงแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างกัน พระพุทธเจ้าทรงทำหน้าที่เป็นผู้ไกลเกลี่ยถึง 3 ครั้ง แต่ทั้งสองฝ่ายไม่ยอมปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ และทำสงครามกันจนต้องเสียอาณาจักรให้แก่กษัตริย์ราชวงศ์อื่นในที่สุด

ในกรณีของโมเสส พระเจ้าทรงช่วยเหลือโมเสสตลอดเวลาและด้วยฤทธาานุภาพของพระเจ้าโมเสสจึงสามารถนำชาวยิวออกจากอียิปต์ได้สำเร็จ สำหรับกรณีของพระเยซู ศัตรูของพระองค์ไม่ใช่ผู้ปกครองชาวโรมันที่มีอำนาจ แต่เป็นกลุ่มนักบวชชาวยิว ดังนั้น การเผยแผ่ศาสนาของพระองค์จึงไม่ต้องเผชิญกับการต่อต้านที่รุนแรงเหมือนกับที่เกิดขึ้นกับชาวคริสต์ในสมัยจักรวรรดิโรมันการต่อสู้ระหว่างสาวกพระเยซูกับกลุ่มนักบวชที่มาจับพระองค์ไปขึ้นศาลโรมันจะเกิดขึ้น ถ้าหากพระเยซูไม่ห้ามสาวกเสียก่อน

ส่วนพระศาสดามุฮัมมัดนั้น การเผยแผ่ศาสนาอิสลามในสมัยของพระองค์เป็นไปด้วยความยากลำบากกว่าพระพุทธเจ้าและพระเยซู พระองค์และสาวกถูกศัตรูในเมืองเมกกะทำร้ายหลายครั้ง บางครั้งพระองค์ถูกขว้างปาด้วยเศษขยะ สิ่งปฏิญ์ และก้อนหิน และญาติมิตรของพระองค์ถูกทำทารุณกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น บางคนถูกขัง ถูกเผียนตี และอดข้าวอดน้ำจนถึงแก่ความตายและบางคนถูกโยนลงไปในเตาร้อนระอุ เมื่อชาวมุสลิมถูกศัตรูจากเมืองเมกกะไล่ฆ่าฟันมากขึ้น พระศาสดาจึงจำเป็นต้องอนุญาตให้ชาวมุสลิมทำการต่อสู้กับศัตรูเหล่านั้นด้วยอาวุธ เพื่อเป็นการป้องกันตนเองและศาสนาอิสลาม สงครามที่เกิดขึ้นต่อมาในสมัยของพระศาสดา จึงมีลักษณะเป็นสงครามป้องกันตัวมากกว่าอย่างอื่น

บทวิจารณ์

จากเนื้อความในหนังสือเรื่อง “ศาสนาและสงคราม” ของรองศาสตราจารย์ ดร.พินิจ รัตนกุล ทำให้พบจุดเด่นและจุดด้อย ดังนี้

จุดเด่น

จุดเด่นของหนังสือเรื่องศาสนาและสงคราม คือ รูปแบบของสารบัญมีความแตกต่างจากหนังสืออื่น การแบ่งแยกเรื่องภายในเล่มชัดเจน รวมถึงการเขียนอธิบายยกเนื้อเรื่องเหตุการณ์สงครามที่เกิดขึ้นและดึงเอาศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงครามได้อย่างชัดเจนครบถ้วนในทุกศาสนา ซึ่งทำให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อจากเนื้อความในทุกบท เหมือนหนึ่งว่าได้นั่งฟังผู้เขียนกำลังบรรยายเรื่องต่างๆ อยู่ตรงหน้า

จุดด้อย

จุดด้อยของหนังสือเรื่องศาสนาและสงคราม คือในหนังสือไม่ได้พูดถึงชื่อคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนา เช่นพระไตรปิฎก อรรถกถา วรรณกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา หรือแม้แต่ชื่อ

ปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 เป็นต้น และอีกประการหนึ่งหนังสือนี้ไม่มีเชิงอรรถอ้างอิง ไม่มีบรรณานุกรมให้สืบค้นเพิ่มเติมอีกด้วย

นอกจากจุดเด่นจุดด้อยดังกล่าวแล้วผู้วิจารณ์ยังมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยและเห็นต่างกับผู้เขียนหนังสือเรื่องศาสนาและสงคราม ดังนี้

แนวคิดเห็นด้วย

ศาสนาเกิดขึ้นมาเพื่อช่วยมนุษย์ให้พ้นทุกข์และมีความสุข ดังนั้นจึงมุ่งสอนมนุษย์ให้มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันในโลกด้วยสันติสุข

สำหรับศาสนายูดาห์ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม เอกภาพของมนุษย์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีบรรพบุรุษร่วมกัน และการเป็น “ลูกของพระเจ้า” ด้วยกัน

สำหรับศาสนาพุทธ ความต้องการร่วมกันของมนุษย์ที่จะหนีทุกข์มีสุข และการมีชะตากรรมร่วมกันของมนุษย์คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนกัน เป็นพื้นฐานสำคัญของเอกภาพนี้ (พินิจ รัตนกุล 2555 : 86) ดังนั้น ศาสดาทั้งหลายจึงสร้างชุมชนศาสนาขึ้นมาให้เป็นแบบฉบับของสังคมมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับ สุชีฟ ปุณฺณานุภาพ กล่าวไว้ในหนังสือศาสนาเปรียบเทียบ (สุชีฟ ปุณฺณานุภาพ 2551: 256-285) เรื่องของจริยศาสตร์และคำสอนในศาสนาต่างๆ ว่ามีจุดมุ่งหมายอย่างไร และสอดคล้องกับ นายแพทย์สุวัฒน์ จันทรจันง กล่าวไว้ในหนังสือปรัชญาและศาสนาในบทที่ 6 เรื่องความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับศาสนา ตลอดถึงกำเนิดและการดำรงอยู่ของศาสนา (สุวัฒน์ จันทรจันง 2540)

แนวคิดไม่เห็นด้วย

ในส่วนที่ไม่เห็นด้วยคือการที่ผู้เขียนหนังสือเรื่องศาสนาและสงครามกล่าวยกย่องเฉพาะในส่วนที่เป็นคุณความดีของแต่ละศาสนา โดยไม่ได้พูดถึงจุดที่ก่อให้เกิดการตีความจุดมุ่งหมายของศาสนาผิดไปหรือกล่าวถึงน้อยมาก จึงสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวไว้ในหนังสือพระพุทธศาสนาในเอเชียว่า ในแต่ละศาสนามีองค์ประกอบและมีคัมภีร์สำคัญที่เป็นคัมภีร์หลัก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) 2555) และยังสอดคล้องกับสุชีฟ ปุณฺณานุภาพ ในหนังสือศาสนาเปรียบเทียบ โดยได้กล่าวถึงคัมภีร์หลักของทุกศาสนาไว้ในบทที่ 2 เกี่ยวกับข้อเปรียบเทียบเรื่องคัมภีร์ศาสนา (ชีฟ ปุณฺณานุภาพ 2551: 84)

สรุป

หนังสือเรื่อง “ศาสนาและสงคราม” ของรองศาสตราจารย์ ดร.พินิจ รัตนกุล มีเนื้อหาสาระที่ชี้ให้เห็นหลักการและเป้าหมายของศาสนา ตลอดถึงการที่แต่ละศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงคราม เพราะเหตุใดบ้าง เมื่อได้อ่านแล้วก็พบว่าศาสนาเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับสงครามได้หลายทาง ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การพานิช ศาสนาก็สามารถเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับสงครามได้

ดังนั้น ศาสนิกชนของทุกศาสนาจึงมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องรักษาสันติภาพให้มีอยู่ในโลกตลอดไป ด้วยเหตุนี้ศาสนิกชนจึงต้องร่วมมือกันทำภารกิจนี้ให้บรรลุความสำเร็จให้สมกับที่เป็นผู้มีศาสนาเป็นสรณะ เพื่อช่วยเหลือให้มนุษย์ทุกคนมีความสุขหลุดพ้นจากความทุกข์ สิ่งนี้เป็นเป้าหมายร่วมกันของศาสนาต่างๆ วิธีการรักษาสันติภาพของโลกมีด้วยกันหลายวิธี

วิธีสำคัญที่เป็นหน้าที่โดยตรงของศาสนิกชนคือการทำสงครามส่วนตัวกับสิ่งเลวร้ายต่างๆ ที่มีอยู่ในตัว เช่น ความโลภ ความโกรธ และความหลง ในศาสนาพุทธและความปรารถนาที่จะแยกตัวออกจาก พระเจ้า ในศาสนาฮินดู ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม เพื่อให้เกิดสันติภาพภายในตัว นอกจากนั้น ศาสนิกชนยังต้องทำสงครามกับความยากจน ความอยุติธรรม ความไม่เสมอภาค และความรุนแรงในสังคมควบคู่กันไป เพราะถ้าหากไม่ได้รับการแก้ไขให้ทันเวลา สิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจเป็นเหตุปัจจัยของสงครามได้ ศาสนิกชนต้องเป็นผู้นำในเรื่องนี้เพื่อประโยชน์และความสุขของมวลมนุษย

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พระพุทธศาสนาในเอเชีย**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, 2555.
- รองศาสตราจารย์ ดร.พินิจ รัตนกุล. **ศาสนาและสงคราม**. นนทบุรี : ธิงค์ ปัยอนด์ บุ๊คส์, 2555.
- สุวัฒน์ จันทรจันง. **ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ พิมพ์ที่โรงพิมพ์ อลิ้นเพชร, 2540.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2551.